

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

69. Olim per epistolam quæsierunt à me, an in terris Turcarum, si quis utatur pileo Turcico cum Tobalia alba, ut securus transeat, peccet mortaliter? Et quid, si sequatur scandalum? Et inter alia, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

in Ref. 78. §. 2. & in tom. 6. tr. 3. Ref. 110. & ibi in tr. 4. Ref. 1. §. 3. ad lin. 7. & §. vit. & in Ref. 2. §. v. de.

conspicua; quamvis in aliquo casu possit esse licita, iuxta dicta num. 7. suppeditans non excusatur à culpa, quamvis certò sciat alium paratum ad peccandum, & inuenturum alium qui materiam suppeditet, vt nemo excusaret adiuuentem scalam, vel humeris sustentantem, quando quis vult furari; aut hominem interficere, aut fornicari. Quamvis hæc actiones ex se indifferentes sint, & in aliquo casu maxima excusanti causa licita, nec deesset qui inuaret. Et ratio est: quia tales actiones ita proximè peccato accedunt, ad illudque ordinantur, vt ex se malæ dici merito queant, nisi causa aliqua vrgenti excusetur. Si verò res illa sit omnino ex se indifferens, ac remotè se habeat ad peccatum, vt vendere agnum infideli, quem scio velle ad immolandum idolo, fucos mulieri, quos scio velle ad alliciendum iuvenes ad turpem sui amorem, tunc probabile censo vendentem excusari à culpa, si certò sciat ipso non vendente, alterum venditurum, quamuis nulla alia causa excusans concurrat, quod probant rationes pro parte affirmatiua adductæ. Vel certè est satis probabile id non fore culpam mortalem, atque re bene pensata ita probabilis iudico, sed fore culpam venialem. Ita Sanchez quem postea sequitur Bonacina de peccatis, disput. 2. quest. 4. punct. 2. §. unico, numer. 35. vnde puto vtramque sententiam probabilem esse.

Sup. hoc significanter in Ref. 3. 4. & §. nor. præteritæ. Sup. his infra in Ref. 7. §. pen. & super hoc tertio supra in Ref. 59. & in alii eius an not.

3. Hinc ex hac posteriori sequitur vendentem ornamenta, fucos, &c. quibus mulier iam parata abutetur, excusari posse à mortali, si ipso non vendente, alter venderet, etsi hoc faciat iusta de causa. Secundo excusari caupones, & tabernarios, cocnam, vel ientaculum matutinum, aut pomeridianum nolenti ieiunare, qui alios cibos inueniret ipsis non parantibus cocnam, vel ientaculum. Tertio excusari famulos parantes mensam, aut mensæ inferuentes, aut coquentes cibos. Vide Bonacinam vbi supra.

RESOL. LXVIII.

An transeunt per loca infidelium, & hæreticorum sit licitum comedere cibos venios ad evitandum graue damnum; dummodo absit scandalum? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 35.

Sup. hoc infra in fine Ref. 70. & in Ref. 71. §. vit. cursum ad medium, & in tom. 6. et. 1. ex fictili doctrina Ref. 49. §. vit.

§. 1. Respondeo à fortiori ex dictis vt plurimum affirmatiuè, quia licet per huiusmodi signa aliquo modo distinguantur fideles ab hæreticis, & infidelibus, at non sunt signa instituta ad falsæ fidei professionem & potestatem hæresis. Ergo illis cibi vtens præsumi non potest negare fidem, aut falsâ protestari, sed solum te occultare voluisse, cum nō tenearis te manifestare. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 25. Azotius tom. 1. lib. 8. cap. 27. quest. 3. Covinch de fide disput. 1. §. dub. 3. num. 50. Hurtado de Mendoza in 2. 2. disput. 48. sect. 6. §. 99. Becan. in 2. 2. cap. 9. quest. 5. num. 23. Caltrus Palaus tom. 1. tract. 4. disput. 1. punct. 17. num. 9. Layman lib. 2. tract. 1. cap. 11. numer. 1. & alij. Dummodo absit scandalum, quod quis facillè potest evitare manifestando causam, & nisi publica autoritate prouoceris, cibos illos edere in contemptum Ecclesiastici præcepti.

RESOL. LXIX.

Olim per epistolam qua serui à me, an in terris Turcarum, si quis vratur pileo Turcico, cum Tobalia alba, vt securus transeat, peccet mortaliter?

Et quid, si sequatur scandalum? Et inter alia, que circa hoc, & circa vites inferuntur, & circa ceremonias alicuius falsæ scilicet, & Religionis, tandem notatur licere vexilla signis consuetis Turcarum insignita in classe, vel Exercitu erigere, etiam si esset signum Mariæ, Palladis, aut Iouis, Solis, aut Luna, & titium Mahometis. Etianque notatur non semper preceptum de confitenda fide obligare ad respondendum infideli interroganti, an aliquis sit Christianus, &c. Et ex p. 5. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 49.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docent Cælius in 2. 2. quest. 3. art. 2. D. Antonius in part. 2. tit. 12. cap. 6. sub fine, Syluester ver. Apost. in 1. 2. q. 1. n. 4. Angelus ver. infidelitas, n. 9. Nauarum in man. c. 11. n. 27. Philarchus de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 9. Toletus lib. 4. c. 2. Valentia tom. 3. disput. 3. punct. 2. & nouissimè Becanus in 2. 2. c. 9. §. 1. dub. 6. n. 35. quia numquam licitum est falsam scelerè simulare; sed in tali Casu Christianus simulat se Turcam esse. Ergo peccat mortaliter. Sed contraria sententia mihi videtur probabilior cum Sæ ver. fidei, 7. Dico igitur id esse licitum ob periculum mortis, aut iustam ab hoste victoriam reportandam, vel ob aliam causam satis grauem, & necessariam. Et ratio est: quia huiusmodi vestes perse, & directè non sunt signa protestatiua falsæ Religionis, sed sunt res secundum se indifferentes: ergo, &c. Et ex his inferitur, posse aliquem Romæ gessare pileum cum signo suo, more Iudæorum, vt dum ad necem quartur, incognitus effugiat.

Et nouissimè hanc sententiam præter Doctores citatos docent Tannerus in 2. 2. disput. 1. quest. 7. dub. 5. n. 110. Banez in 2. 2. quest. 3. art. 2. dub. 2. Sanchez & Coninch vbi infra, Layman in Theol. moral. lib. 2. tract. 1. c. 11. n. 3. Villalobos in summa tom. 2. tract. 1. diff. §. num. 10. Suarez de fide, disput. 14. diff. 5. num. 7. & alij.

2. Ad argumentum contrarium respondetur, se prædictas vestes non continere mendacium, nec falsam significationem, & c. proinde, nec falsi negationem, sed occultationem tantum cum materiali simulatione. Et confirmatur, quia etiam in verbis, si habeant plura significata, licitum est vti verbo ambiguo in significatione, quæ ad occultandum lecretum deseruit, etiam si ab audiente in alio sensu sint verba accipienda. Ergo in nostro casu licitum est vti talium vestium in necessitate, sunt enim quasi ambigua, & æquiuoca signa, quæ possunt, vel ob locum vltimum primarium, vel propter significationem formi. Est igitur in potestate ventis, vnum ab alio separare, etiam aliquis fortasse decipierus sit.

3. Sed plus addunt Sanchez in summa, tom. 1. disput. 2. cap. 4. n. 20. & alij, ob grauem necessitatem licere etiam in terris infidelium vti per materialem simulationem ad se occultandum vestibus perse per se primò deputationis ad superstitiosum cultum alicuius falsæ scelerè, quæ non habent communem, & corporalem vltimum, sed sacrum, vel quasi sacrum in tali se cta. & ratio, quia supradictæ vestes etiam in tali casu sen per retentionem aptitudinem, quam de se habent ad communem vltimum tegendi, ac defendendi corpus. Ergo licitum est homini vti quacumque veste propter hunc vltimum quasi intrinsecum, & naturalem, contempta quocumque alia hominum institutione, & permittendo alicui deceptionem, etiam si inde sequatur scandalum. Hæc opinio est probabilis, sed longe probabilior est contraria, quam tuentur Suarez tract. de fide, disput. 4. diff. 5. num. 12. & alij.

4. Notandum est etiam hic obiter, primò aliquos etiam

etiam asserere licere falsam Religionem, vtendo ali-
quibus ipsis caeremoniis; quibus illa in cultu sibi
proprio vitur, non quatenus sunt caeremoniae illius
Religionis, sed ob alium finem, & iustam causam.
Ita Medina in part. 2. q. 103. art. 4. & hanc sententiam
nouissimè docet etiam Lorca in 2. 2. 2. *quæst. 6. disput.*
24. *num. 7.* vbi *num. 9.* addit hoc verum esse, etiam si
hæc ita fierent, vt videntes credant non illas caeremo-
nias formaliter usurpari, quatenus sunt caeremoniae il-
lius Religionis, quia hæc est simulatio, aut potius dis-
simulatio; addit tamen idem Lorca huic sententiae
triplicem limitationem. Primò, vt actiones tales sint,
vt ratio cultus ab iis separari possit; ideòque damnat
adorationem externam Idolo factam cum iis circum-
stantiis, quibus nata est significare eiusdem internam
adorationem. Secundò, vt ablit scandalum. Tertio,
vt illo vlt non obscuretur confessio fidei, quando
hæc obligat, nec ex circumstantiis ceteri possit
fidem negari. Hæc omnia Lorca; sed an probabi-
liter, iudicent viri docti; nam illum impugnat
nouissimè Coninch *tract. de fide, disput. 15. dub. 3.*
num. 28.

5. Notandum est secundò contra Azotium *tom.*
1. lib. 8. cap. 27. p. 6. & alios, licere vexilla signis con-
fuctis Turcarum insignita in classe, vel exercitu eri-
gere, etiam si esset signum Martis, Palladis, aut Iouis,
Lunæ, Solis, & etiam Mahometis. Et ita docent
Camerus in 2. 2. *disputat. 1. questio. 7. dub. 5. num.*
117. Layman in *Theol. moral. lib. 2. tractat. 5. cap. 1. 1.*
num. 4. & alij.

6. Notandum est tertio contra Caietarium in 2.
2. q. 3. art. 2. non semper præceptum de confitenda
fide obligare ad respondendum infideli interroganti,
an aliquis sit Christianus; sed regulariter tantum id
verum est, quando alioqui dissimulatio fidei eederet
in fidei iniuriam, aut nocumentum proximorum. Et
ita docet Bañez etiam in 2. 2. q. 5. art. 2. quem nouis-
simè sequitur Tannerus ibidem *disput. 1. q. 7. dub. 5.*
n. 120. Coninch *tract. de fide, disput. 15. dub. 5. n. 109.*
Lorca in 2. 2. *disput. 24. n. 21. & 22.* cum aliis.

7. Aduerte tamen cum Filiucio *tom. 2. tract. 22.*
cap. 3. n. 65. posse in tali casu aliquid eludere aliqua
ratione interrogantem, non autem negare se esse
Christianum.

RESOL. LXX.

An ad euitandam mortem, vel aliud grauissimum
dammum aliquando sit licitum vti pileo pallido In-
deorum, vel Tobalis Turcarum?

Et an Sacerdos Gentilis, & Turcicus ad Fidem no-
stram conuersus teneatur statim deponere vestes, quibus
vri solet?

Et an Catholicus Angliæ vescendo carnibus diebus
veneris, & Quadragesimæ ad se occultandum,
peccet? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 33.

§. 1. Negatiuè respondent DD. quos citat Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 18.*
quia pileum illud indicat eo vtentem esse Iudæum.
Sed nullus potest licite dare infidelitatis indicium. ergo
neque eo pileo vti.

2. Sed hoc non obstante Gordonus in *summa*
tom. 2. lib. 6. quest. 12. cap. 9. §. 3. num. 22. Duallius
in 2. 2. D. *Thomæ, tract. de fide quest. 3. art. 3. conclus.*

2. Vviger in 2. 2. *quest. 3. art. 2. num. 50.* Tannerus
tom. 2. disputat. 1. quest. 7. dub. 4. num. 100. Castrus
Palau *tom. 1. tract. 4. disput. 1. punct. 17. num. 3.* Con-
inch *de fide disput. 15. dub. 3. conclus. 8.* & Hurtado
de Mendoza in 2. 2. *disput. 48. sect. 3. §. 27.* centent
probabilem, aut probabiliorem sententiam, nem-
Tom. VII.

pe interdum licere usurpationem signi, quo soli in-
fideles vtuntur pro signo suæ sectæ. Et quoad pi-
leum dico eius vltm posse esse ex aliqua causa distri-
cta à Religionis causis: ergo possumus eam ob cau-
sam illo vti ob aliquam necessitatem vitandæ mor-
tis. Antecedens patet, quia pileus habet effectus
naturales independentes à significatione Iudæica, non
secus ac alia vestes, quò distinguitur à verbis, qui-
buscum loquimur, non vitur nisi ad significan-
dum obiectum vt à nobis concipitur. Consequen-
tiam probo, quia quando vltus est indifferens ad si-
gnificanda plura, non est cur ex graui uecessitate vi-
tandæ mortis non possim ego vti ad finem distin-
ctum à professione Religionis. Quod explico, quia
commune est hostes indui suorum hostium vestibus,
vt vt eos capiant, vel fugiant. Vnde Turca videns
in mari nauim cum gentilitio Lunæ, imprudenter cen-
set nauem illam esse Turcarum, sed si prudens sit,
debet timere ne sit Christianorum se alieno signo
dissimulantium; ergo eadem ratione si Iudæus gla-
dio & ferro minitans Christiano, videat hominem
Iudæico ritu pileatum, imprudenter censet eum
hominem esse Iudæum, debet enim suspicari illum
esse fortè Christianum. Ratio à priori, quia in his
euentibus hæc stratagemata sunt familiaria hostibus
ipsis sic suos fugientibus. Cæteras rationes videbis
apud Hurtado, qui respondet ad argumentum super-
ius allatum, distinguendo maiorem; illud enim
pileum in nostro casu indicat prudenti æstimatori
circumstantiarum eã vtentem esse Iudæum determi-
natè, Nego maiorem; indicat vagè & confusè eum
esse Iudæum, vel hostem dissimulatum habitu Iu-
dæico, concedo maiorem. Distinguo item minorem,
nullus potest dare indicium infidelitatis, quo deter-
minatè prudens circumstantiarum æstimator, iudi-
cet eum esse infidelem, concedo minorem, non
potest dare indicium vagè indicans vel infidelita-
tem, vel hostilitatem occultam, nego minorem. Et
ideo stante hac opinione, ex illa infert Duallius
vbi supra in 2. 2. D. Thom. tractat. de fide, questio.
3. articul. 3. conclus. 2. Sacerdotem Gentilem &
Turcicum ad fidem nostram conuersum, non teneri
vestes, quibus vti solet, statim deponere, & se pro-
dere, atque periculo euidenti mortis se exponere.
Et Catholicos Angliæ * vescendo carnibus diebus
Veneris, & in Quadragesimæ ad se occultandum
minimè peccare, licet ad protestationem libertatis
Euangelicæ talis esus fuerit permissus & introdu-
ctus. Rationes pro his illationibus videbis apud
Duallium.

* Sup. hoc
supra in Ref.
68. & in alijs
eius annot.

RESOL. LXXI.

An liceat exploratoribus, vulgo dictis Spix, simula-
re in terris infidelium se esse Turcas, & vestibus
protestationis falsa secta vti, adire eorum Temples,
vesci carnibus diebus vetitis in Ecclesia, &c? Ex
p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 13.

§. 1. DE hoc casu interrogatus fuit Bonacina, vt
ipse testatur *tom. 2. disputat. 3. qua-*
stio. 2. punct. 3. §. 3. numer. 26. & negatiuè re-
spondet, quia vltus supradictorum signorum est in-
trinsecè malus: sunt enim signa ex le ordinata ad ne-
gandam fidem.

2. Qui tamen antea fatetur contrariam senten-
tiam esse probabilem, & ita etiam illam vocauit
Valentia *tom. 3. disput. 1. questio. 3. punct. 2.* qui-
bus nouissimè adde Ioannem Machadam *de per-*
sect. Confess. tom. 1. lib. 2. tractat. 1. docum. 5. num. 8.

H h 3 vbi